

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi
ISSN: 2630-600X

VASAD

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi - Yıl / Year: 2021 - Sayı / Issue: 8 - Sayfa/Page: 57-82
Makale Bilgisi / Article Info / Geliş/Received: 26.04.2021 / Kabul/Accepted: 12.07.2021
Yayın Tarihi/ Date Published: 31.12.2021

Atf/Citation: Demir, A. ve Çalış, E. (2021). Kars Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemine Ait Bir Grup Sikkede Kullanılan Yazı ve Bezeme Öğeleri (18. yy-20. yy). *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 57-82

Araştırma Makalesi / Research Article

Ayşe DEMİR*

*Sanat Tarihi Uzmanı
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
ORCID: 0000-0002-9997-8476
duruatlas@gmail.com

Ercan ÇALIŞ**

**Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
ORCID: 0000-0003-1359-4533
ercanalis@yyu.edu.tr

Kars Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemine Ait Bir Grup Sikkede Kullanılan Yazı ve Bezeme Öğeleri (18. yy-20. yy)*

Writing and Ornamental Items Used in a Group of Ottoman Period Coins in the Kars Museum (18-20 Centuries)

Öz

600 yılı aşkın hâkimiyetini sürdüren Osmanlı Devleti, Orta Asya'ya kadar dayanan Türk kültür ve sanatının ve aynı zamanda İslam değerlerinin taşıyıcısı olmuştur. Dini ve kültürel öğeleri harmanlayarak, özgün bir sanat tarzı ile Osmanlı devleti dünya bilim, kültür ve sanatına damga vurmuştur. Pek çok alanda olduğu gibi kullandığı sikkeleriyle de Osmanlılar, ayrı bir tarz geliştirmiştir. Türkler, Orta Asya'dan beri kullanmış oldukları özgün ve sanatsal kültürel öğelerini, İslamiyet'i kabul etmeleriyle beraber daha da ileri noktalara taşıdıkları bilinmektedir. İslami değerler ışığında oluşturdukları sikkeler sosyal, ekonomik, kültürel ve sanatsal gibi pek çok yönden, ait oldukları döneme ait önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışma, Kars Müzesi'nde bulunan Osmanlı Devleti'nin 18. yy ile 20. yy arasındaki padişahların adlarına darp edilen bir grup sikkeyi kapsamaktadır. Çalışmadaki amaç, Osmanlıların son dönemlerinde ürettikleri sikkelerin Sanat Tarihi bağlamında yazılarının okunmuş ve anlamları ile form, süsleme ve kompozisyon açısından analiz etmektir. Dolayısıyla dünya kültür miras tarihine damga vurmuş köklü bir medeniyete ait Kars Müzesi'nde bulunan bir grup sikke tanıtılarak, dönem özellikleri açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, sikke, sanat, bezeme, kompozisyon.

* Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SYL 2019-7911 No'lu projeye desteklenen Ayşe DEMİR'in "Kars Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Sikkeleri (18.yy-20.yy)" adlı Yüksek Lisans tezinden hareketle "Kars Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemine Ait Bir Grup Sikkede Kullanılan Yazı ve Bezeme Öğeleri (18.yy-20.yy)" konusunun güncellenmesiyle oluşturulmuştur.

Abstract

The Ottoman Empire, which continued its dominance for more than 600 years, has been the carrier of Turkish culture and art, which dates back to Central Asia and Islamic values. By blending religious and cultural elements, the Ottoman state left its mark on world science, culture, and art with a unique art style. As in many areas, the Ottomans developed a different style with their coins. It is known that the Turks carried their original and artistic, cultural elements, which they have used since Central Asia, to further points with their acceptance of Islam. The coins they created in the light of Islamic values provide important information about the period they belong to in many ways, such as social, economic, cultural, and artistic. This study covers a group of coins minted in the names of the sultans of the Ottoman Empire between the 18th and 20th centuries in the Kars Museum. The study aims to analyze the readings and meanings of the coins produced by the Ottomans in Art History in terms of form, ornament, and composition. Therefore, a group of coins found in the Kars Museum belonging to a deep-rooted civilization that has left its mark on the history of world cultural heritage has been introduced. The characteristics of the period have been tried to be revealed.

Keywords: Ottoman, coin, art, decoration, composition.

Giriş

Sikkeler birçok bilim dalının inceleme alanı içerisinde olduğu kadar Sanat Tarihi disipliniyle de yakından ilişkilidir. Tarih boyunca insan ilişkilerinin temelinde ekonomik faaliyetlerin yer almış olduğu dūřınılduėunda paranın hayatımızda ne kadar önemli bir işleve sahip olduğu anlaşılmaktadır (alış, 2020: 255). Sikkeler üzerinde bulunan yazı ve bezemelerden o toplumun inanç sistemi ve sanat anlayışı gibi pek çok yn tahlil edilmektedir. Bunun yanı sıra, kullanılan maden türünden hareketle devletin zenginlik düzeyi hakkında bir yargıya da varılabilir. Ayrıca sikkenin adına darp edildiği kiři hakkında da çeşitli analizler yapılabilir. Dolayısıyla sikkenin tanımı ve Osmanlı Devleti'ne kadar geçirdiği serüveni kısaca gözden geçirmenin faydalı olacağı dūřınılmaktadır.

Sikke, önceden ağırlığı ayarlanmış, üzerinde darp edip piyasaya çıkaran ve arzu edildiğinde yine geri almayı garanti eden devletin arma veya işareti bulunan kk, disk formu şeklinde metalden yapılmış bir paradır (Tekin, 1997: 19). Müslüman devletlerde üzerine damga vurularak para haline getirilen maden parçalarına meskk, oğuluna ise meskkt denir. Sikkenin icadından evvel tüm ticari ilişkiler değiş-tokuş (trampa/barter) yöntemiyle sürdürülmekteydi (Karwiese, 2004: 12). Yerleşik hayata geçildikten sonra artık ürettiği malların ihtiyaç duyduğu mal ve hizmet karşısındaki değerini ölçmek, bununla birlikte değer ve eşdeğer fikrini de akıllara getirmiş ve paraya ihtiyaç duyulmuştur (Tekin, 1997: 13-14). Sikkenin M.. VII. yüzyılda

Lidyalılar tarafından icat edildiği yazılı kaynaklar ve arkeolojik buluntular tarafından ispatlanmıştır. Keşfedilen bu ilk sikkeler gümüş ve altın karışımından yapılan elektronlardır (Yılmaz, 2019: 21). Sikkenin ana yüzü ön yüzüdür ve bu yüzde en önemli karakteristik anlatımlara yer verilmiştir. Sikkelerde tipler ve lejantlar önemli öğelerdendir. Sikkelerin üzerinde yer alan resim ve diğer unsurlar ile yazılar (lejant); kişi, şehir ve hatta devlete ilişkin bilgiler içermektedir. Bu tiplerde politik veya dinsel tasvirlerin yanında kentin sembolü gibi çeşitli bilgiler de bulunabilmektedir. Lejantlar yöneticinin, şehrin ve sikke darbını gerçekleştiren kişinin ismi gibi temel bilgileri ifade etmeyi amaçlarlar. Bu bilgilerden hareketle sikkeler, ait oldukları dönemi esas itibarıyla birçok yönden betimlediği görülür (Uykur, 2017: 3).

İlk İslami para, Muaviye b. Ebu Süfyan adına Emeviler döneminde darp edildiği bilinse de anılan sikkeye henüz ulaşılammıştır. Emevilerde bakır felslerinde* çeşitli hayvan tasvirleri, hurma ağacı ve yıldız tasvirleri özellikle dikkat çekicidir. Bu dönemde Bizans'a ait paraların yerine Arapça yazılı dinar, gümüş sikke ve felsler darp edilerek kullanılmaya başlanmıştır. İslami dönemde sikkelerin üzerine isim yazma geleneği Emevilerde başlar ve Abbasilerde de devam eder (Polat, 2010: 7).

Büyük Selçuklu sikkelerinde, Abbasi sikke geleneğinin izleri çok belirgindir. Bu sikkelerin ön yüzlerinde çift sıra şeklinde bir çevre yazısı dolanırken, arka taraflarında tek sıra şeklinde çevre yazısı yer almaktadır (TDV, 2009: 184). Anadolu Selçuklularda I. Mesud zamanında ilk sikkeler bastırılmıştır. İlk gümüş sikkeler ise II. Kılıçarslan döneminde darbına başlanmıştır (Yıldırım ve Tekin, 2018: 49). Ardından II. Mesud dönemine kadar kesintisiz sürmüştür. Anadolu Selçukluları Moğol koruyuculuğu altına girince, bu dönemde ortaya çıkan beyliklerin kestirdikleri sikkeler, Anadolu'daki Türk nümizmatığının gelişimi adına önemlidir. Beyliklerin darp ettiği sikkeler genellikle gümüş ve bakırdandır. Osmanlı Devleti birden fazla devletten esinlenerek ürettiği sikkelere, kendinden de bir şeyler katarak, oldukça önemli örnekler ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla sikkenin Osmanlı Devleti'ndeki yeri çok derin ve zengin bir anlayışa sahiptir (Pamuk, 1999: 12-13). 1980 yılına kadar ilk Osmanlı parasının Orhan Gazi tarafından Bursa'da darp edilen akçe olduğu bilinirken, İbrahim Artuk'un 1977 senesinde Arkeoloji Müzesi'nde yaptığı bir çalışma

*FELS: Latince "follis" kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan **fels** "akçe, para, mangır" anlamına gelir. Çoğulu fülüs olup ağırlık ve büyüklükleri hesaba katılmaksızın bütün bakır ve bronz sikkeler hakkında kullanılır. Halk dilinde kırmızı renkte olduğu için bakır sikkelere "fülüs-i ahmer" denilir (TDV, 1995: 309).

esnasında, iki tarafında "Osman bin Ertuğrul" yazan bir sikkeyle karşılaşması bu durumu değiştirmiştir (Yılmaz, 2008: 764). Orhan Bey (M.1324-1360) döneminde darp edilen sikkelere "beyaz sikke" manasına gelen "akçe-i Osmanî" denilmiştir. "Akça" veya "akçe"de denilen bu sikkelerin menşei Türkçedir ve renginden dolayı bu şekilde adlandırılmıştır. Sikke birimleri içinde yer alan "mangır", "mankur" ya da rengi sebebiyle "kızıl mangır" diye adlandırılan bakır sikkeler ise Osmanlılar döneminde halk arasında "pul" diye bilinmektedir. Günümüze ulaşan ilk Osmanlı mangırları I. Murad dönemine aittir (Yılmaz, 2019: 41-42). Fatih dönemi (M. 1451-1481) tüm alanlarda büyük değişim ve dönüşümün yaşandığı Osmanlılar dönemi, Türkler tarafından kurulmuş devletler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Diğer pek çok alanda olduğu gibi bu değişim dönüşümü parasal gelişmelerde de görmek mümkündür. Nitekim İstanbul'un Osmanlı topraklarına dâhil olmasıyla beraber altın sikke darp ettiren Fatih Sultan Mehmet sikkeyi bir adım daha öne taşımıştır. Bu altın sikkeler Osmanlılarda "sultani" olarak adlandırılmış ve üzerinde "sikkeyi kestiren karada ve denizde, yücelik, kudret ve zafer sahibi" ifadesi bulunmaktadır. Yavuz Sultan Selim Dönemine gelindiğinde (M. 1512-1520) sikkelerde tarih ve padişahın cülus senesinin yazıldığı görölmektedir. Bu dönemde sikkeler üzerinde ilk defa "şah" unvanı yazılmaya başlanmıştır (Akkaya, 2011: 19). Kanuni Sultan Süleyman Osmanlı Devleti'ni her anlamda zirveye taşımış ve 46 sene süren hükümdarlığında çok geniş sınırlara ulaşan devletin birçok şehir ve kasabasına darphane kurmuştur. Altın, gümüş ve bakır madenlerinden sikkeler kestirip devleti ekonomik olarak rahatlatmış olmasının yanında, Kanuni'nin sikkelerinin üzerinde bulunan bezemelerin olağanüstü güzellikte olduğu görölmektedir (Pere, 1968: 109). III. Ahmet dönemi (M. 1703-1730) sikkelerinin dönemini yansıtan özelliği lale motifidir. II. Mahmut dönemi geniş bir sikke yelpazesinin yaşandığı dönem olmasının yanında, Osmanlı para tarihi içinde en çok tağşiş yapılan dönem olarak da bilinmektedir. Abdülmecit Osmanlı Devleti'nde sikke darbında yeni bir yol izlemiştir. 1256 (1844) senesinde tashih-i sikke'nin (tashih-i ayar) yayımlanmasını takiben önemli değişiklikler uygulanmaya başlanmıştır. Darphanenin modernleştirilmesi ve sikke kesiminde yapılan teknik düzenlemeler ayrıca esası kuruşa dayalı yeni bir para düzeni meydana getirilmiştir. Osmanlı Devleti'nde nümizmatik tarihi içerisinde önemli bir yeri olan Abdülaziz döneminde 3 ayrı metalden ve değişik birimlerde sikkeler darp edilmiştir. Bu sikkelerin bir bölümü Paris Devlet Darphanesi'nde kestirilmiştir (TDV, 2009: 184).

Osmanlı sikkelerinin darp edildiği yaklaşık 130 darphanenin çoğu řu anda Türkiye sınırları dışında bulunmaktadır (Damalı, 2014:

3000). Süslemeleriyle dikkat çeken bu sikkeler, padişah dönemlerine göre benzer ve farklı özellikler göstermektedir. Osmanlı sikkelerinde efsanevi unsurlar ya da ikonografik motiflere yer verilmemiştir. Bu yönüyle Osmanlı sikkeleri diğer medeniyetlerin sikkelerinden ayrılır. Birkaç örnek dışında Osmanlı sikkelerinde hayvan unsurlarına da yer verilmediği görülür. Osmanlının son dönemlerinde ise özellikle bakır sikkelerde ay, yıldız, dal ve yaprakların yoğun olarak tercih edildiği görülmektedir. Osmanlı sikkelerinde az da olsa semboller de göze çarpmaktadır. II. Murat'ın mangırlarında Kayı boyunun sembolünün kullanması veya uğur getirdiğine inanılan saadet düğümü sembolü, bu anlayışta üretilen sikkelere örnek gösterilebilir. Osmanlılar Orhan Gazi'den beri kullanmış oldukları imzaları zaman içerisinde daha da yukarılara taşıyarak, estetik unsurlarca zengin bir sanatsal öge meydana getirmişlerdir. Bu durum Tuğranın doğmasına zemin hazırlamıştır. Tuğralar, Osmanlı sikkelerinde en önemli süsleme unsurlarından biri olmuştur (Pere, 1968: 29-39). Sonuç olarak Osmanlı sikkelerinde insan tasvirleri dışında, çok az sayıda hayvan figürleri görülmekle beraber, sikkelerde bezeme unsurları olarak geometrik ve bitkisel süslemeler ile yazının çoğunlukta kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Araştırma Kars Müzesi'nde yer alan Osmanlı Devleti 18.yy-20.yy dönemi sikkeleriyle sınırlı tutulmuştur. Müzede bulunan 1792-1922 tarihli sikkelerin tamamı gözden geçirilmiştir. Araştırmaya dâhil olan eserler, yapımında kullanılan malzeme ile üzerlerinde taşıdıkları tarih ve bezeme öğeleri gibi hususlar dikkate alınarak, birbirinden farklı 10 örnekten oluşmaktadır.

Örnekler

Foto: 1a- Ön Yüz

سليم خان بن مصطفى المظفر دائما

Foto: 1b-Arka Yüz

۱۸ ضرب في اسلامبول ۱۲۰۳

Çizim: 1-a Ön Yüz

Çizim: 1-b Arka Yüz

Örnek No	: 1
Envanter No	: 1.4.1989/ 2816
Fotoğraf No	: 1a-b
Çizim No	: 1a-b
Dönemi	: III. Selim
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma (İbrahim BAŞER)
Müze Geliş Tarihi	: 7.4.1989
Malzemesi	: AR (Gümüş)
Ölçüleri	: Çapı: 2,3 cm, Kalınlığı: 0,1 cm
Ağırlığı	: 1,67 gr
Darp Yeri	: İslambol
Darp Tarihi	: Hicri 1203, Miladi 1789
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüz merkezinde padişah tuğrası yer almaktadır. Tuğranın sağ tarafında bir yaprak motifi bulunmaktadır. Tuğra dışında sikke üzerinde yer alan diğer öğeler silindiğinden tam olarak belli olmayan düz bir daire ve dairenin sol üst kısmında birkaç inci tanesinden başka bir unsur göze çarpmamaktadır.

Sikkenin arka yüzünde inci taneli dairesel bir form içine alınmış iki satır yazı yer almaktadır. Yazılar birbirinden sol baştaki harfin kuyruğu uzatılarak ayrılmıştır. Yazının altında sikkenin darp edildiği tarih bulunmaktadır.

Sikkenin sol tarafında bir delik yer almakla birlikte deliğin üstünde lehim izleri yer almaktadır. Ayrıca sikke üzerinde silinme ve kararmalar görülmektedir.

Okunuşu

Ön Yüzü	: Selim Han Bin Mustafa el-Muzaffer Daima.
Anlamı	: Mustafa oğlu Selim Han daima galip.
Arka Yüzü	: 18 para, Duribe fi İslambol, Hicri 1203.
Anlamı	: 18 para, Hicri 1203 yılında İstanbul'da darp edildi.

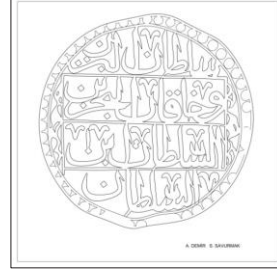
Foto: 2a- Ön Yüz
 محمود خان بن عبد الحميد المظفر دائم
 ضرب في اسلامبول ١٢٣٧

Foto: 2b-Arka Yüz
 السلطان المبرين
 وخاقان البحر ين السلطان ابن السلطان

Çizim: 2-a Ön Yüz

Çizim: 2-b Arka Yüz

Örnek No	: 2
Envanter No	: 964-4.1/146
Fotoğraf No	: 2a-b
Çizim No	: 2a-b
Dönemi	: II. Mahmut
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma (Yavuz YÜCEYURT)
Müze Geliş Tarihi	: 15.01.1964
Malzemesi	: AR (Gümüş)
Ölçüleri	: Çapı: 43 mm, Kalınlık: 0,2 cm
Ağırlığı	: 31,75 gr
Darp Yeri	: İslambol
Darp Tarihi	: Hicri 1237, Miladi 1822
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüzü daire formulu bir alan içinde yatay gelişen bir kompozisyonda üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm padişah tuğrası ve onun altındaki bölümlerde birer sıra yazı yer almaktadır. Padişah tuğrasını üstten yarım daire biçiminde çevreleyen hatı ve palmetlerle

bezenmiştir. İkinici sırada yer alan yazıda sikkenin darp yeri ve üçüncü bölümde yer alan yazıda ise darp tarihi bulunmaktadır. Darp tarihinin iki tarafında stilize lale motifleri yer almaktadır.

Sikkenin arka yüzü inci taneli dairesel bir form içinde yatay olarak dört bölüme ayrılmıştır. Merkezinde yatay biçimde tekrar ortadan bölünmüş bir dikdörtgen form bulunmaktadır. Her bölüm içerisinde Osmanlıca yazılmış birer satır yazı yer almaktadır. Yazıların aralarına ve dikdörtgenin her iki tarafına stilize lale motifi nakşedilmiştir.

Sikkenin her iki yüzünde de bazı deformasyonlar meydana gelmiş olsa da genel anlamda iyi durumdadır.

Okunuşu

Ön Yüzü : Mahmud Han bin Abdülhamid el Muzaffer daima, Duribe fi İslambol 1237.

Anlamı : Abdülhamit oğlu Mahmut Han daima galip, 1237 Senesinde İstanbul'da darp edildi.

Arka Yüzü : Es- Sultan'ul-Berreyn, Ve Hakanu'-Bahreyn, Es Sultan İbnu's- Sultan.

Anlamı : İki karanın Sultanı, iki denizin Hakanı, Sultanoğlu Sultan.

Foto: 3a- Ön Yüz

محمود خان بن عبد الحميد المظفر دائم
ضرب في قسطنطينية ١٢٢٣

Foto: 3b-Arka Yüz

السلطان البرين* وخاقان البحرين* السلطان ابن* السلطان

Çizim: 3-a Ön Yüz

Çizim: 3-b Arka Yüz

Örnek No	: 3
Envanter No	: 17-10-1989/3136
Fotoğraf No	: 3a-b
Çizim No	: 3a-b
Dönemi	: II. Mahmut
Müze Geliş Şekli	: Emniyet Müd. tarafından Metin Demirci'den istirdat
Müze Geliş Tarihi	: 17.09.1989
Malzemesi	: Au (Altın)
Ölçüleri	: Çapı: 2.2 cm, Kalınlığı: 0.1 cm
Ağırlığı	: 2.3 gr
Darp Yeri	: Kostantiniye
Darp Tarihi	: Hicri 1223, Miladi 1808
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüzü iki bölüme ayrılmıştır. Üst bölümde tuğra, alt bölümde yazı ve rakamlar yer almaktadır. Yazının olduğu bölümde son harfin kuyruk bölümü çizgi şeklinde uzatılarak tuğra ve yazıyı birbirinden ayırmıştır. Tuğranın sağ tarafında laleye benzer bir motif yerleştirilmiştir. İkinci bölümde ise ilk olarak Osmanlıca yazılmış bir sıra yazı ve hemen altında darp tarihi yer almaktadır. Sikkenin etrafında çember içinde iç içe geçmiş iki daire ve ortasına inci tanelerinden bir şerit yerleştirilmiştir.

Sikkenin arka yüzü dört bölüme ayrılmış ve her bölümde bir sıra Osmanlıca yazı yer almaktadır. Yazılar birbirinden konturlarla ayrılmışlardır. Sikkenin ön yüzünde yer alan ve merkezdeki kompozisyonu sınırlandıran bordürün bir benzeri arka yüzde de kullanılmıştır.

Sikke üzerinde herhangi bir deformasyon bulunmamakla birlikte günümüzde sağlam bir durumda bulunmaktadır.

Okunuşu

Ön Yüz : Mahmud Han bin Abdulhamid el Muzaffer daima, Duribe fi Kostantiniyye 1223

Anlamı : Abdulhamid oğlu Mahmud Han daima galip! Hicri 1223 senesinde Kostantiniye’de darp edildi.

Arka Yüzü : Es -Sultanu’l -Berreyn, Ve -Hakanu’l –Bahreyn, Es Sultan İbnu’s- Sultan.

Anlamı : İki karanın Sultanı, iki denizin Hakanı, Sultanoğlu Sultan.

Foto: 4a- Ön Yüz

عبد المجيد هان بن محمود يد منتصر دائما سنة ٢٢

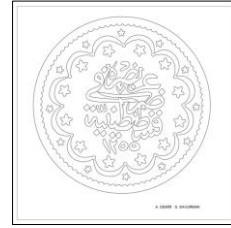

Foto: 4b-Arka Yüz

عز نصره ضرب في قسطنطينية ١٢٥٥

Çizim: 4-a Ön Yüz

Çizim: 4-b Arka Yüz

Örnek No	: 4
Envanter No	: 978-5-2/1235
Fotoğraf No	: 4a-b
Çizim No	: 4a-b
Dönemi	: Sultan Abdülmecit
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alma (Kemal ÇELİK)
Müzeeye Geliş Tarihi	: 07.06.1978
Malzemesi	: Ag (Gümüş)
Ölçüleri	: Çapı: 24 mm, Kalınlığı: 1.8 mm

Ağırlığı	: 5.60 gr
Darp Yeri	: Kostantiniyye
Darp Tarihi	: Hicri 1255, Miladi 1839
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüz merkezinde padişah tuğrası, tuğranın sağ tarafında bir gül motifi yer almaktadır. Tuğranın altında sikkenin padişah cülusunun kaçınıcı yılında darp edildiğini belirten ibareler bulunmaktadır. Bunların etrafını çevreleyen, birbirine eklenerek daire şeklini alan hilal motifleri ve hilallerin ortasına yıldızlar yerleştirilmiştir. Hilallerin birleştikleri yerlerde uçları küçük noktalar ile birleştirilmiştir. Hilallerin birleştikleri noktalarda çiçeklerden oluşan motifler görülmektedir. Sikkenin çevresi testere dişli belirgin konturla sonlandırılmıştır.

Sikkenin arka yüz merkezinde kesilme yeri ve tarihini belirten üç sıra Osmanlıca yazı ve altında bir sıra rakam yer almaktadır. Bunlar dışında sikkenin arka yüzü, ön yüz ile aynı forma sahiptir.

Sikke iyi durumda olmakla birlikte herhangi bir silinme veya korozyonla karşılaşmamıştır.

Okunuşu

Ön yüzü : Abdülmecit Han Bin Mahmud el-Muzaffer daima, Sene 22.

Anlamı : Mahmut oğlu Abdülmecit Han daima galip, sene 22 (Sultan Abdülmecit'in tahta çıkışının 22. yılında darp edildiğini belirten rakam ve sayıdır.)

Arka Yüzü : Azze nasrühü, Duribe fi Kostantiniyye 1255.

Anlamı : Allah'ın aziz yardımıyla, Hicri 1255 yılında Konsantiniye'de darp edilmiştir.

Foto: 5a- Ön Yüz

عبد العزيز خان بن محمود المظفر دائم سنة ٩ (٥٠٠)

Foto: 5b-Arka Yüz

عز نصره ضرب في قسطنطينية ١٢٧٧

Çizim: 5-a Ön Yüz

Çizim: 5-b Arka Yüz

Örnek No	:5
Envanter No	: 963-3-2/116
Fotoğraf No	: 5a-b
Çizim No	: 5a-b
Dönemi	: Sultan Abdülaziz
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma (Cahit BAYRI)
Müze Geliş Tarihi	: 15.05.1963
Malzemesi	: AV (Altın)
Ölçüleri	: Çapı: 3,3 mm, Kalınlığı: 0,2 mm
Ağırlığı	: 16,20 gr
Darp Yeri	: Kostantiniye
Darp Tarihi	: Hicri 1277, Miladi 1861
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüzünde padişah tuğrası yer almaktadır. Tuğranın sağ üst köşesinde Osmanlıca bir yazı yerleştirilmiştir. Yazıda silinmeler olduğu için okunmamaktadır. Tuğranın alt kısmında padişahın cülusunun kaçınıcı yılında darp edildiği yazılmış bu kısım tahrip olduğu için tam olarak tanımlanamamıştır. Merkezde yer alan tuğranın alt kısmına denk gelecek şekilde defne yapraklarından oluşturulmuş çelenk benzeri bir motif yerleştirilmiştir. Defne yapraklarının sap kısımları kurdele şeklinde düğümlemiş vaziyettedir. Defne yapraklarının birleştiği kısımda çapraz şekilde yerleştirilmiş iki adet sadak ve bu sadakların içerisinde yer alan oklara yer verilmiştir. Sadakların altında sikkenin değerini belirten Osmanlıca rakamlar bulunmaktadır. Tuğranın üst bölümünde ise hilal şeklini almış yedi tane yıldız dizilmiştir. Paranın çevresinde kontur içine yerleştirilmiş testere dişi görünümünde inci tanelerinden oluşan bir motifle tamamlanmaktadır.

Sikkenin arka bölümünde, defne dallarının meydana getirmiş olduğu tam bir çelenk bulunmaktadır. Defne yaprağının sap kısımları

fiyonk şeklinde düğümlenerek birbirine bağlanmıştır. Çelenk şeklindeki defne yapraklarının çevrelediği kompozisyon, dua ve sikkenin basıldığı yer ile tarihi hakkında bilgileri içermektedir. Yaprakların birleşim noktasına denk gelecek şekilde bir yıldız motifi yerleştirilmiştir. Sikkenin çevresi, inci tanelerinden oluşan daire kesitli bir dizilimle nihayetlenmiştir.

Sikke iyi görünmekle beraber ön tarafta tuğra, tuğranın sağ kısmında yer alan yazıda ve cülus senesinin kaçınıcı yılında darp edildiğini belirten rakamlarda tahribatların yanı sıra sikkenin alt kısımlarında kararma ve deformasyonlar görülmektedir.

Okunuşu

Ön Yüzü : Abdülaziz Han bin Mahmut-el Muzaffer daima, Sene 9 - 500 Kuruş.

Anlamı : Mahmut oğlu Abdülaziz daima galip, sene 9 ve en altta rakamla 500 Kuruş yazmaktadır.

Arka Yüzü : Azze nasruhü, Duribe fi Kostantiniyye Hicri 1277.

Anlamı : Allah'ın aziz yardımıyla Hicri 1277 yılında Kostantiniye'de darp edildi.

Foto: 6a- Ön Yüz

عبد العزيز خان بن محمود المظفر دائم ١٠

Foto: 6b-Arka Yüz

٤ ضرب في مصر ١٢٧٧

Çizim: 6-a Ön Yüz**Çizim: 6-b Arka Yüz**

Örnek No	: 6
Envanter No	: 977-5-9/890
Fotoğraf No	: 6 a-b
Çizim No	: 6 a-b
Dönemi	: Sultan Abdülaziz
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma (Mustafa TOPÇU)
Müze Geliş Tarihi	: 13.07.1977
Malzemesi	: AE(Bronz)
Ölçüleri	: Çapı: 30 mm, Kalınlığı: 1,5 mm
Ağırlığı	: 6,25 gr
Darp Yeri	: Mısır
Darp Tarihi	: Hicri 1277, Miladi 1861
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüz merkezinde tuğra yer almaktadır. Tuğranın hemen altında paranın rakamsal değeri belirtilmiştir. Sikkenin etrafında ise daire şeklinde bulunan kontur içine yerleştirilmiş inci dizili şeklinde başka bir dairesel unsur yer almaktadır.

Sikkenin arka yüzünde iki sıra yazı, bir sıra üst kısımda bir sıra ise en altta rakam olmak kaydıyla dört sıra satır yer almaktadır. Yazılar, üst sıradaki yazının sol baştaki harfinin kuyruk kısmının çizgi biçiminde uzatılmasıyla birbirlerinden ayrılmış görünmektedirler. Cülusun kaçınıcı senesinde darp edildiği, bastırılma yeri ve tarihinin yazılı olduğu bu kısım inci tanelerinden oluşan daire kesitli bir dizilim içinde gösterilmiştir.

Sikke gayet iyi durumdadır. Hiçbir bir deformasyona rastlanmamaktadır.

Okunuşu

Ön Yüzü	: Abdülaziz Han bin Mahmut el-Muzaffer daima,10.
Anlamı	: Mahmut oğlu Abdülaziz Han daima galip, 10 para.
Arka Yüzü	: Sene 4, Duribe fî Mısır Hicri 1277.

Anlamı : Sene 4 (Padişahın cülus yılını gösteren rakam.), Hicri 1277'de Mısır'da darp edildi.

Foto: 7a- Ön Yüz

عبد العزيز خان بن محمود المظفر دائم سنة ٤

Foto: 7b-Arka Yüz

١٠ عز نصره ضرب في قسطنطينية ١٢٧٧

Çizim: 7-a Ön Yüz

Çizim: 7-b Arka Yüz

Örnek No	:7
Envanter No	: 30-6-1990/3216
Fotoğraf No	: 7 a-b
Çizim No	: 7a-b
Dönemi	: Sultan Abdülaziz
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma (Yıldırım ÖZTÜRKKAN)
Müze Geliş Tarihi	: 07.12.1990
Malzemesi	: AE (Bronz)
Ölçüleri	: Çapı: 2,7 cm, Kalınlığı: 0,2 cm
Ağırlığı	: 5 gr
Darp Yeri	: Kostantiniye

Darp Tarihi : Hicri 1277, Miladi 1861

Kullanılan Yazı : Sülüs

Kullanılan Süsleme : Bitkisel ve Geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüzünde ortada padişah tuğrası bulunmaktadır. Tuğranın alt kısmında cülusun kaçınıcı senesinde darp edildiğini belirten Osmanlıca yazı ve rakamlara yer verilmiştir. Sikkenin merkezinde yer alan kompozisyonun etrafı ikili bordür dizisi ile çevrelenmiştir. Dışta yer alan bordürün yüzeyi sade tutulmuşken, iç kısımdaki bordürün yüzeyi, daire benzeri basit geometrik motifler ile bezenmiştir.

Söz konusu sikkenin arka yüzünde sahip olduğu değer ifade eden rakamlardan oluşan sayısal bir değer yer almaktadır. Merkeze denk gelecek şekilde yerleştirilmiş bu sayının etrafı, sikkenin basım tarihi ve basıldığı yer hakkında bilgiler içeren yazılar ile çevrelenmiş durumdadır. Yazıların hemen bitişiğine denk gelecek şekilde bir gül motifi yerleştirilmiştir. Ayrıca merkezde yer alan yazılardan oluşan kompozisyonun etrafı, sikkenin ön yüzünde uygulanan düzenlemeye benzer bir şekilde sonlandırılmıştır. Sikke iyi durumda olmakla beraber, herhangi deformasyonu bulunmamaktadır.

Okunuşu

Ön Yüzü : Abdülaziz Han bin Mahmut el-Muzaffer daima, sene 4

Anlamı : Mahmut oğlu Abdülaziz Han daima galip, sene 4. (Buradaki tarih cülusun kaçınıcı senesinde olduğunu belirtmektedir.)

Arka Yüzü : Azze nasrahu duribe fi Kostantiniyye, Hicri 1277.

Anlamı : 10 Para, Allah'ın aziz yardımıyla Hicri 1277 yılında Kostantiniye'de darp edildi.

Foto: 8a- Ön Yüz

عبد الحميد خان بن عبد المجيد المظفر دائما

Foto: 8b-Arka Yüz

يونان محاربه سي يوم يادار ۲۳ ذي القعدة سنة ۱۳۱۴

Çizim: 8-a Ön Yüz

Çizim: 8-b Arka Yüz

Örnek No	: 8
Envanter No	: 974-5-3/860
Fotoğraf No	: 8 a-b
Çizim No	: 8 a-b
Dönemi	: Sultan II. Abdülhamit
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma
Müze Geliş Tarihi	: 07.07.1974
Malzemesi	: AR (Gümüş)
Ölçüleri	: Çapı: 24,5 mm, Kalınlığı: 1,5 mm
Ağırlığı	: 5,70 gr
Darp Yeri	: Yazmıyor
Darp Tarihi	: Hicri 1277, Miladi 1861
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve Geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüzünde merkeze yerleştirilmiş şekilde bir tuğra yer almaktadır. Bu tuğranın etrafı defne bitkisine ait dalların çevrelediği çelenk benzeri bir motif ile daire içerisine alınmıştır. Dalların sap kısımlarının birleştiği noktada bir gül motifine yer verilmiştir. Merkezde yer alan bu kompozisyon, sade tutulmuş olan bir dış kontur ile sınırlandırılmıştır.

Sikkenin arka yüzünde bütün bir bölüm yatay ekseninde Osmanlıca yazıdan meydana gelmektedir. İlk dört sıranın diğerlerine nispeten daha büyük harflerle yazıldığı görülmektedir. Harflerden meydana gelen beşinci sıra ve altında rakamlardan oluşan mevcut sıranın üst bölüme göre daha küçük yazıldığı göze çarpmaktadır. Bütün kompozisyonu meydana getiren harfler, çeşitli boyutlarda yerleştirilerek kompozisyonda bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Sikkenin arka yüzünde yer alan bezemeler, ön yüzündekine benzer bir uygulama ile sonlandırılmıştır.

Sikke günümüze kısmen deformasyona uğramış bir halde gelebilmiştir. Ön yüzde yer alan tuğranın önemli bir kısmı tahrip olduğu için tam anlamıyla tanımlanamamıştır. Sikke hakkındaki bilgiler, basım tarihi ve yeri hakkında bilgiler içeren diğer yazılar aracılığıyla elde edilmiştir. Sikkenin arka yüzünde de ön yüzündekine benzer bir deformasyon görölmektedir. Ayrıca merkezdeki kompozisyonun üst kısmına denk gelecek şekilde bir delik açılmıştır.

Okunuğu

Ön Yüzü : Abdülhamid Han bin Abdülmecid el-Muzaffer Daima.

Anlamı : Abdülmecit Han oğlu Abdülhamit daima galip.

Arka Yüzü : Yunan Muharebesi, Yevmi Pazar 23 Zilkade, Sene Hicri 1314.

Anlamı: Yunan Savaşı (Dömeke Meydan Muharebesi), Hicri 1314, 23 Zilkade Pazar Günü (Miladi 25 Nisan 1897 Pazar.) Bu sikke Osmanlının son meydan Muharebesi adına basılması nedeniyle önemlidir.

Foto: 9a- Ön Yüz

محمد هان بن عبد المجيد المظفر دائما رشاد سنة ٤٠
حريت * مساوات * عدالت

Foto: 9b-Arka Yüz

٤٠ دولة عثمانية ضرب في قسطنطينية ١٣٢٧

Çizim: 9-a Ön Yüz

Çizim: 9-b Arka Yüz

Örnek No	: 9
Envanter No	: 978-2-7/1237
Fotoğraf No	: 9 a-b
Çizim No	: 9 a-b
Dönemi	: Sultan V. Mehmet Reşat
Müze Geliş Şekli	: Satın Alma (Kemal ÇELİK)
Müze Geliş Tarihi	: 07.06.1978
Malzemesi	: Ni (Nikel)
Ölçüleri	: Çapı:24 mm, Kalınlığı: 2 mm
Ağırlığı	: 5,75 gr
Darp Yeri	: Kostantiniye
Darp Tarihi	: Hicri 1327, Miladi 1909
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve Geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüz merkezinde bezeme düzenlemesine göre tuğra yer almaktadır. Tuğranın sağ tarafında yer alan Sultan V. Mehmet lakabı ve tuğranın alt kısmında cülus senesi bulunmaktadır. Orta bölümü çevreleyen inci tanelerinden oluşan daire formunda bir motif yer almaktadır. Bu formun alt kısmında yarım ay şeklinde bir form oluşturan, sol tarafta defne, sağ tarafta ise başak motifleri bulunmaktadır ve bu motifin orta bölümünde fiyonk biçimli motif yer almaktadır. Üstte üç sözcükten oluşan ve ara kısımlarında yıldız formu yer alan yarım ay biçimli bir kompozisyon görülmektedir. Sikkenin etrafı inci tanelerinden oluşan daire kesitli bir dizilimle sonlandırılmıştır. Sikkenin arka yüzünde ise ön yüzündekine benzer bir bezeme programına yer verilmiştir. Ön yüzden farklı olarak kompozisyonun merkezinde sikkenin sayısal değerini ifade eden rakamlar yer almaktadır.

Sikkenin ön ve arka yüzünde karbonlaşma veya oksitlenme olarak tabir edilen bozulmalar meydana gelmiştir.

Okunuşu

Ön Yüzü : Mehmet Han bin Abdü'l-Mecid el-Muzaffer daima, Reşad, sene 4, Hürriyet, Musavat, Adalet.

Anlamı : Abdülmecit oğlu Mehmet Han daima galip, sene 4, Hürriyet, Eşitlik, Adalet.

Arka Yüzü : 40 Para, Devlet- Osmaniye, Duribe fi Kostantiniyye Hicri 1327.

Anlamı : 40 Para, Osmanlı Devleti'nde, Kostantiniye'de Hicri 1327 yılında darp edildi.

Foto: 10a- Ön Yüz

محمد خان بن عبد المجيد المظفر دائم رشاد سنة ٥

Foto: 10b-Arka Yüz

٢٥ ضرب في قسطنطينية ١٣٢٧

Çizim: 10-a Ön Yüz

Çizim: 10-b Arka Yüz

Örnek No	: 10
Envanter No	: 983-12-1/1736
Fotoğraf No	: 10 a-b
Çizim No	: 10 a-b
Dönemi	: Sultan V. Mehmet Reşad
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma (Selahattin AKKUYU)
Müzeye Geliş Tarihi	: 27.09.1983
Malzemesi	: AE (Bakır)

Ölçüleri	: Çapı: 4,4 cm, Kalınlığı: 0,1 cm
Ağırlığı	: 16,5 gr
Darp Yeri	: Kostantiniye
Darp Tarihi	: Hicri 1327, Miladi 1909
Kullanılan Yazı	: Sülüs
Kullanılan Süsleme	: Bitkisel ve Geometrik

Tanımı: Sikkenin ön yüz merkezinde Sultan V. Mehmet Reşat tuğrası bulunmaktadır. Tuğranın sağ tarafında padişahın lakabı ve alt bölümünde cülusun kaçınıcı senesinde bastırıldığını belirten Osmanlıca rakamlar yer almaktadır. Sikkenin ön yüzünde yer alan tuğra, kıvrık dallar ve palmet benzeri bitkisel motiflerden oluşan bir bordür ile daire içerisine alınmıştır. Ayrıca kıvrık dallar arasına denk gelecek şekilde papatya benzeri çiçek motifleri yerleştirilmiştir.

Sikkenin arka yüz merkezinde üç satır Osmanlıca yazı ve altta bir sıra Osmanlıca rakam göze çarpmaktadır. İkinci sıranın ilk harfinin kuyruk kısmı uzatılıp yazıyı adeta iki bölüme ayırmıştır. Bu kısımda sikkeyi bastırma yılı, cülusun kaçınıcı yılında darp edildiği bilgileri yer almaktadır. Sikkenin arka yüzünde yer alan bezemeler ön yüzündeki bezeme kompozisyonunun tekrarı niteliğindedir.

Sikke günümüzde iyi durumda olmakla birlikte yalnızca her iki yüzün üst kısmında beyaz boya lekesi bulunmaktadır.

Okunuşu

Ön Yüzü : Mehmet Han bin Abdü'l-Mecid el-Muzaffer daima, Reşat, Sene 5.

Anlamı : Abdülmecit oğlu Mehmet Han daima galip, Reşat, Sene 5.

Arka Yüzü : 25 Para, Duribe fi Kostantiniyye Sene 1327.

Anlamı : 25 Para, Hicri 1327 yılında Kostantiniye'de darp edilmiştir.

Sonuç

Değerlendirmeye alınan sikkeler üzerinde yapılan çalışmayla pek çok veri elde edilmiştir. Sikkeler bir yandan devletlerin ekonomik ilişkilerini yürüterek halkın ihtiyaçlarını giderirken, diğer yandan üzerlerindeki yazı ve süslemelerle de sosyal ve sanatsal alanlarda önemli işlevler görmüştür. Osmanlı sikkelerinde yazı pek çok alanda olduğu gibi sikkeler açısından da hayati öneme sahiptir. Çünkü sikke aynı zamanda onu darp ettiren padişahın hüviyetini de belgelendirmektedir. Dolayısıyla sikkeler açısından yazı, cülus tarihi itibarıyla padişah hakkında önemli bilgiler içermektedir. Müzenin ilgili bölümünde muhafaza edilen sikkelerin özellikleri dikkate alınarak,

mümkün mertebede birbirinden pek çok yönden farklı 10 örnek incelemeye alınmıştır. İncelemeye alınan örneklerin seçilmesinde, konu bütünlüğü açısından öncelikle dönem ayırımına gidilerek, 18 ve 20. yüzyıl arasını kapsayan örnekler seçilmiştir. Değerlendirilmeye alınan örnekler yazı, bezeme kompozisyonları ve günümüzdeki durumları gibi özellikler göz önüne alınarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Çalışmaya dâhil edilen örneklerden örnek no 1, III. Selim; Örnek no 2 ve 3 II. Mahmut; Örnek no 4 Sultan Abdülmecit; Örnek no 5,6 ve 7 Sultan Abdülaziz; örnek no 8 Sultan II. Abdülhamit ve örnek no 9 ile 10 Sultan V. Mehmet Reşat dönemlerine aittir.

Değerlendirilmeye alınan örnekler, bitkisel-geometrik bezeli ve sülüs yazılıdır. Sikke üzerinde bulunan bu süsleme unsurları, çeşitli şekillerde sikkelerin üzerinde görmek mümkündür. Yazının içine serpiştirildiği gibi tuğranın sağında, etrafında ya da kompozisyonda dengeyi sağlama noktasında farklı biçimlerde kullanılmıştır.

Örneklerden 1, 2, 3, 6, 7 ile 8. örneğin arka yüzü kompozisyon bakımından yazı ağırlıklı olduğu görülürken, bitkisel öğelerle oluşturduğu ahenk ise dikkat çekicidir. Tuğranın sağ tarafında stilize edilmiş bitkisel motifler genellikle kompozisyonda dengeyi sağlamada yardımcı unsur olarak kullanıldığı görülür. Ayrıca söz konusu sikkelerin dış çevreleri inci tanelerinden oluşan dairesel kesitli bir dizilimle nihayetlendirilmiştir. Farklı padişahlara ait olmasına rağmen sikkeler benzer özellikler taşımaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında kimi örneklerde bir tanesi babasına, ağabeyine ya da amcasına ait sikkeleri aynen veya kısmen kabul edip kullanırken, bir diğer etken de sikke darp dönemlerinin birbirine yakın olmasından da kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Örnek 1

Örnek 6

Değerlendirmeye tabi tutulan sikkelerden örnek 1'deki sikke III. Selim sikkesi H. 1203, m. 1789 tarihinde darp edilmiştir. Örnek 6'daki sikke ise Sultan Abdülaziz sikkesidir ve H. 1277, M. 1861 tarihinde darbu gerçekleşen bir sikkedir. İki sikke arasında yaklaşık

olarak 70 sene olmasına rağmen kompozisyonlarındaki benzerlik dikkat çekicidir.

İncelemeye alınan sikkelerden örnek 4, 5, 8'in ön yüzü, 9 ve 10. sikkelerde süsleme öğeleri arasında yazının daha az kullanıldığı görülmektedir. Yoğun olarak tercih edilen süsleme öğelerinin bitkisel ve geometrik unsurlar oluştururken, bitkisel süslemenin de geometrik unsurların önüne geçtiği görülmektedir. Bu bitkisel öğeler Türklerin Orta Asya'dan getirdiği motiflerin yansımalarının yanında İslam dininin etkisiyle ortaya çıkan sosyal ve kültürel değerlerle de sentezlenerek, Türklere özgü yeni bir yaklaşım açığa çıkarılmıştır.

Örnek 4a-b

Örnek 5a-b

Örnek 8a

Örnek 9a-b

Örnek 10a-b

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere, bitkisel ve geometrik süsleme öğelerinin, yazıya kıyasla nispeten daha fazla kullanıldığı anlaşılmıştır. Sikkelerde bitkisel öğelerin sikkenin ön yüzünde tuğranın sağına ve çevresine, arka yüzde ise darp yılının çevresine ustalıkla istif edilmiştir.

İncelemeye alınan sikkeler form ve süsleme özellikleri açısından değerlendirmeye tabi tutulurken, söz konusu tarih aralığında yönetimi elinde bulunduran padişahları simgelemeleri bakımından da ele alınmaya çalışılmıştır. Bununla beraber darp yılı ve hammadde farklılığı gibi etmenler de dikkate alınmıştır.

Sikkeler, dönem olarak birbirini takip eden padişahlara ait olmaları sebebiyle benzerlikler göstermenin yanı sıra, içinde bulunan dönemin özel etkileri de açıkça görülebilmektedir. Örneğin, II. Selim Dönemi sikkesi ile Sultan Abdülaziz Dönemine ait olan sikkede bu benzerliği görmek mümkündür. Öte yandan, Sultan II. Abdülhamit Dönemi sikkesinin Osmanlı'nın son meydan muharebesi adına

basılmasının önemi de yadsınamaz. Bunların yanı sıra, devletin ekonomik gücündeki dalgalanmalar da sikkelerin hammaddelerini doğrudan etkilemiş olduğunu ve bu etkiler sanatsal bağlamda olduğu kadar devletin ekonomik durumu hakkında da bilgiler sunduğu görülebilmektedir.

Sikkeler bir para olmanın yanında farklı dönemler arasında bir köprü görevi görmüşlerdir. Tarihin birer elçisi olan sikkeler, geçmişten günümüze doğru sağlam bilgiler sunduklarından ayrıca önemsenmesi gereken eserlerdendir. Sikkeler üzerlerinde yazı ve sanatsal öğeleri üzerinde taşımalarından dolayı önemini asırlar boyunca sürdürecektir niteliğe sahiptir.

Kaynakça

- Akkaya, N. (2011). *Mardin Müzesi'ndeki İslami Dönem Sikkelerinden Örnekler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çalış, E. (2020). Şanlıurfa Müzesi'nde Bulunan Artuklu Dönemine Ait Bir Grup Sikke. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (3), 253-276.
- Damalı, A. (2014). *Osmanlı Sikkeleri Tarihi*. İstanbul: Nilüfer Damalı Eğitim, Kültür ve Çevre Vakfı Yayınları.
- Karwiese, S. (1995). *Antik Nüvizmatik Giriş*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Pamuk, Ş. (1999). *Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Pere, N. (1968). *Osmanlılarda Madeni Paralar, Yapı ve Kredi Bankasının Osmanlı Madeni Paralar Koleksiyonu*. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.
- Polat, M. (2010). *Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan XII. ve XV. Yüzyıllara Ait Beylikler Dönemi Sikkeleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Tekin, O. (1997). *Antik Nüvizmatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Tekin, O. (2009). *Sikke*, TDV İslam Ansiklopedisi, (C. 37, ss. 179-184). İstanbul.
- Uykur, R. (2017). *Madenden Yansıyan Tarih, Artuklu Sikkeleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yılmaz, A. (2019). *İznik Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Sikkeleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

- Yılmaz, H. (2018). *Ab-ı Hayatı Aramak*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Yıldırım, M. ve Tekin, A. (2018). Side Müzesi'ndeki Anadolu Selçuklu Dönemi Sikkeleri: II. İzzeddin Keykavus, IV. Rükneddin Kılıçarslan, II. Alaeddin Keykubad Dönemi. *İstem Dergisi*, 31, 47-67.

Ek Beyan

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

